

Överst brudorkidé
Mitten änglapelargon-
gruppen
Nederst saintpaulia

Älskade krukväxter

Det är inte bara växter i utemiljön som växer till liv på våren, det gäller även krukväxterna. Långdagsväxterna behöver längre dag än natt och blommar därför på våren, medan kortdagsväxterna blommar på hösten, när natten är längre än dagen. Blommande krukväxter är en resurs i undervisningen som kan användas hela läsåret.

Tre krukväxter får utgöra exempel och visa på intressanta biologiska aspekter. De kommer från helt olika miljöer och ger möjlighet att diskutera ekologiska anpassningar.

Brudorkidéer (*Phalaenopsis*)

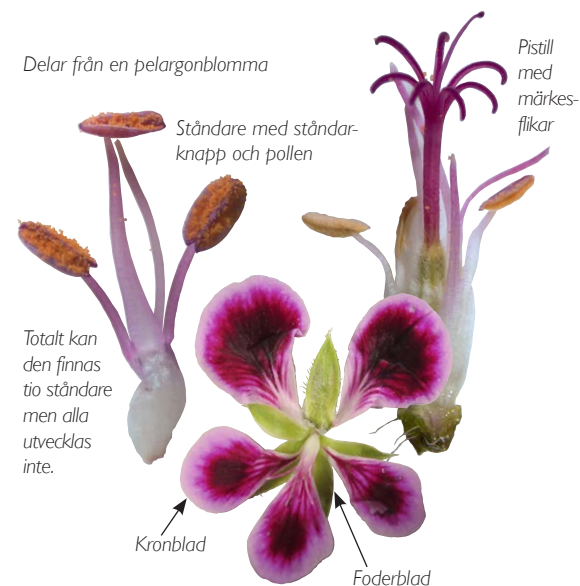
Orkidéer är den största växtfamiljen med mer än 25 000 arter och utgör cirka åtta procent av alla kärlväxter. Brudorkidégruppen består av cirka 40 arter och dessa lever vanligen som epifyter i trädkronorna. De kommer från Indien, Kina, sydöstra Asien, Nya Guinea och Australien. Orkidéer har pollenkornen samlade i klumpar, så kallade pollinier.

Pelargoner

Pelargoner är bland de äldsta och mest älskade krukväxterna – de finns i en mängd varianter, tål uttorkning, blommar rikligt och kan lätt förökas med sticklingar. Troligen kom de till Sverige redan på 1600-talet. De flesta arter i pelargonsläktet härstammar från torra, varma miljöer i Sydafrika, vilket passar bra vid odling inomhus, men man måste vara försiktig och inte vattna för mycket. De klarar till och med att övervintra helt utan jord i mörk och sval miljö. Pelargoner hör till familjen näveväxter, där det även ingår fjorton vilda svenska arter.

Saintpaulia

Saintpaulia ionantha härstammar från Tanzania och Kenya och importerades till Sverige i slutet av 1800-talet. Den växer naturligt i skuggiga bergsbranter där konkurrensen från andra arter är liten och passar därför bra i mörka inomhusmiljöer. Många varianter på kronbladens färg och form har utvecklats hos de odlade formerna. Blomningen är dagneutral och kan inträffa när som helst under året. Förökning görs lättast genom att sticka ner ett blad i jorden.

👉 Kolla nära!

Hur ser blommorna ut om man plockar isär och granskar varje del för sig? Foderblad, kronblad, ståndare och pistiller varierar i antal, färg och form mellan olika arter.

Ovan syns delarna i en pelargonblomma med fem foderblad och kronblad. Till vänster finns en detaljbild av tre ståndare och tittar man noga syns en massa pollenkorn. Till höger har utvecklingen gått lite längre, ståndarknapparna har skrumpnat och pistillen är helt utvecklad. Orsaken till att ståndare och pistill inte utvecklas samtidigt är att självbefruktningsförhindras och korsbefruktnings gynnas.

Många krukväxter har stora och dekorativa blommor som är lätta att studera. Blommande krukväxter finns också hela läsåret. Men genom att undersöka blommorna hos vilda arter kan man lära sig enkla kännetecken för några av de vanliga familjerna och därmed lättare lära sig känna igen de vilda växterna. Se kompletterande material på vår webbsida.

Saintpaulia

Februari 2020

Måndag   Tisdag   Onsdag   torsdag   Fredag   Lördag   Söndag

v. 5

	27	28	29	30	31	Max, Maximilian 1	Kyndelsmässodagen 2
--	----	----	----	----	----	-------------------	---------------------

v. 6

Disa, Hjördis 3	Ansgar, Anselm 4	Agata, Agda 5	Dorotea, Doris 6	Rikard, Dick 7	Berta, Bert 8	Fanny, Franciska 9
			Biologiolympiaden, prov 1			

v. 7

Iris 10	Yngve, Inge 11	Evelina, Evy 12	Agne, Ove 13	Valentin 14	Sigfrid 15	Julia, Julius 16
				Alla hjärtans dag 		

v. 8

Alexandra, Sandra 17	Frida, Fritiof 18	Ella, Gabriella 19	Vivianne 20	Hilding 21	Pia 22	Torsten, Torun 23
----------------------	-------------------	--------------------	-------------	------------	--------	-------------------

v. 9

Mattias, Mats 24	Sigvard, Sivert 25	Torgny, Torkel 26	Lage 27	Maria 28	Skottdagen 29	1
	Fettisdagen 					

Strukturen till höger finns i en brudorkidéblomma. Var sitter den och vad är det? Se svar nedan.

Studera krukväxter!

Det finns många intressanta arter av inomhusväxter att arbeta med i skolan. Låt eleverna ta reda på:

- hur blommorna är byggda (foderblad, kronblad, ståndare, pistill)
- bladens form, hårlighet och tjocklek
- hur pollineringen går till
- om det bildas frön (varför/varför inte?)
- geografiskt ursprung och naturlig miljö
- hur växten är anpassad till sin naturliga miljö och vilka av dessa anpassningar som gör att växten klarar att leva i inomhusmiljön
- hur man själv kan föröka växten.

Den märkliga strukturen ovan är blommans hanorgan, med pollinier (3), klumpar av pollen och en trekantig klabbig fästplatta (2). För in en tändsticka i blommans inre och dra ut den samtidigt som du pressar den mot den lilla tappen (1) i övre delen. Den klabbiga fästplattan med pollinierna kommer att fastna på stickan. På samma sätt går det till när en insekt besöker blomman, för att sedan föra med sig pollinierna till en annan orkidéblomma, som befruktas.